

9.

Heerlijkheid.

Hooge of Vrije -

Middelbare -

Lagere of Dagelyksche - (Ambachts-) -

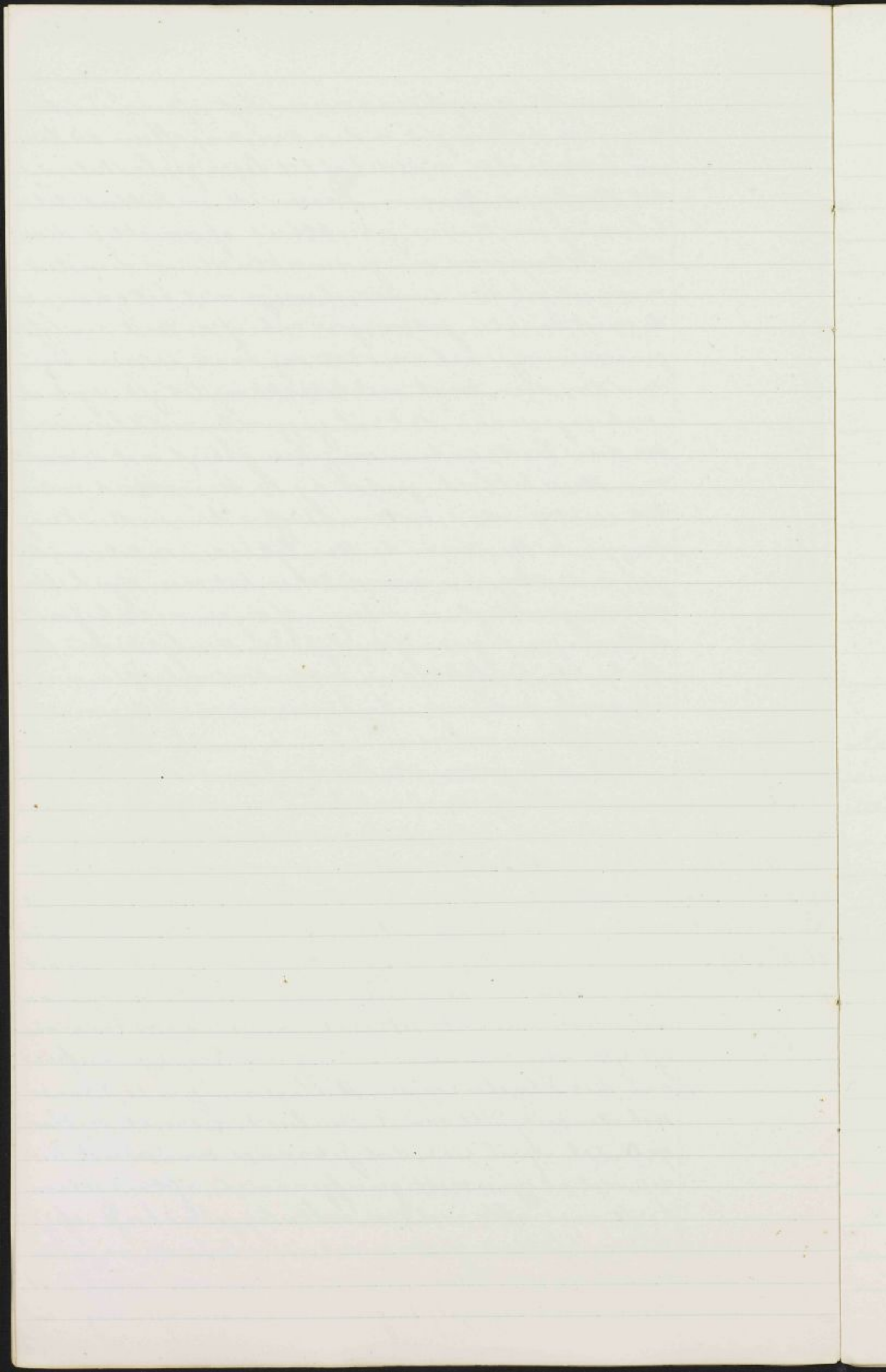
Heerlykheid.

Gro
boes
Feg
Ultr
Mou
Arm
66.

Naan de oppengebidders van een Rijk, of een Land, de Keizers ende Koningen, in den aanrang alleen de Heeren, later daalde die titel af tot lager geplaatsten, tot Hertogen, Graven, Baronnen, en Ridders. Tot belooning van trouwe gehechtheid of gewichtige diensten, als koopsom voor verworpenen nieuwen diensten, maar ook wel door den onderhoorige met het zwaard in de vuist daartoe gedwongen, verheef de Vorst den lijflijken en onrijke wel eens tot rij man, en werd deze dan door dien Vorst, met betrekking tot zeker gebied, verheergeraard, dat wil zeggen, hij werd leenman van dien Vorst, en binnen zeker gebied met de macht van Heer bekleed, zoodat hij de beroegdheid verkreeg tot recht spreken, en tiendheffen, binnen dien kring. Zoo zijn de Heeren en de Heerlijkheden ontstaan, die zich in den loop der eeuwen tot in het oneindige hebben vermenigvuldigd, en in hooge- of rijen-, middel- of middelbare-, en lagere- of dagelijksche Heerlijkheden, (de Ambachts-heerlijkheden), werden onderscheiden, maar, als gevolg daarvan, ook al meer en meer in gewicht en betekenis verloren.

Groot Utr. Plac.
boek. I. bl. 427...
Segenw. Staat v.
Utr. II. bl. 265...
Matthaeus, Ker.
Amorf. Script.
bl. 197-199.

Dat „alle goederen te Loest, al van ouds voor heerlijke „en vorderlijke goederen verklaard“ waren is zeer aannemelijk; als eerste bekende Heer van Loest vond ik een Ridder van Lochorst. Dat Lochorst was een zeer uitgebreid Land, goed nabij Amersfoort, en heeft aan een oud adellijk geslacht zijnen naam gegeven. Het was een middelbare Heerlijkheid, en alzoo in het bezit van rechtpraak, en wat daar uit voortvloede. Oorspronkelijk was het een Leengoed van den Abt van St. Paulus, te Utrecht, en daarom hoogstwaarschijnlijk afkomstig van de schenking van Bischof Ansfried aan het Klooster op den Heiligen Berg, op 14 November 1006. Hendrik, Abt van St. Paulus te Utrecht, verklaart op IV. Kal. April 1253, dat Johannes van Lochorst, Ridder, met al zijne wettige en onwettige erfgenamen, afstand gedaan heeft van alle rechten, welke hij gehad heeft, of zou kunnen hebben, op die goederen in Lochorst, en zulks ten behoeve van Adam, zoon van Adam van Lochorst, Ridder, die deze zelfde goederen ten eeuwigen dage in

leen zou houden. De zaak was deze. Er was in dat
 zelfde jaar een twist ontstaan over dat leengoed, tus-
 schen dezen Johannes van Lochorst en zijne bloedver-
 wanten. In de dagen van den Utrechtschen Bisschop
 Bernulf, (1025 tot 1054), was Adam van Lochorst begra-
 ven in het Koor der kerk van het Klooster op den Hei-
 ligen Berg. Toen dat Klooster naar Utrecht verplaatst
 werd, is zijn lijk, met den steen waaronder het begraven
 was geweest, naar Utrecht overgebracht. Een zoon
 van dezen Adam heette Johannes, en deze Johannes
 liet mede twee zoons na, Adam en Johannes. Adam, de
 zoon, kwam reeds zijner vader te sterren, doch liet een
 zoon na, ook Adam geheeten, die onder de roegdij van
 zijnen oom Johannes werd gesteld. Bij het eindigen van
 die roegdij ontstond er verschil tuschen den oom en
 den neef, over het leen, waaruit een langdurige
 strijd voortloeide, die, door tusschenkomst van den
 Bisschop, eindigde in het navolgende verdrag. Johannes
 van Lochorst deed geheel en onvoorwaardelijk, voor
 zich en zijne erfgenamen, ten behoeve van Adam
 van Lochorst en diens erfgenamen, afstand van het
 leengoed Lochorst, met al wat daarbij behoorde in
 Leusden, in Hees, in Soest, enz., met alle daaraan
 verbondene rechten. Daarentegen liet Adam in leen
 aan zijnen oom Johannes, en diens erfgenamen,
 zonder uitzondering, Loelhorst, met al wat daarbij
 behoorde, en gaf bovendien aan gezegden Johannes
 eene zekere som gelds. Ook deed hij, zoo voor zichzelf
 als zijne erfgenamen, ten behoeve van Johannes en
 diens erfgenamen, afstand van het gerecht ende
 tienden over de landen aan de oostzijde van de Eem,
 waarvoor dan Johannes en zijne kinderen jaarlijks,
 aan den Abt van St. Paulus, eene schatting van
 15 solidi zouden betalen. Dit verdrag werd beteekend
 en vergezeld op 10 Januari 1253. (in die cathedra be-
 ati Petri).

Professor Antonius Matthaeus, dit medegedeeld
 hebbende, in de „Notae et Observationes ad Auctorem
 „incertum“, in zijn boek, getiteld: „Rerum Amorsfortia,
 „ruius Scriptores. duo inediti“, uitgegeven ten jare 1693,

Ma
rum
200.

Ma
jura

meent dat uit dit alles duidelijk blijkt, dat de goe-
deren, welken door de Utrechtsche Kerk in leen gege-
ven, van 1253 af door den Abt van het Convent van
St. Paulus in leen gegeven werden. Genoemde Profes-
sor had daarenboven ter zijner beschikking, zeker
„Extract uyt het Leenregister van d' Abde van
„St. Pauwels, inhoudende de goederen, daer die
„van Lochorst met beleent syn geweest, en deelt
daaruit een en ander mede. Dit „exceptum“, gelijk
hij het noemde, bevatte inderdaad belangrijke mede-
deelingen; maar - of de schrijver heeft een aantal
plaatsnamen niet juist geschreven; of, door ondui-
delijk schrift, heeft de lezer en afschrijver zich vergist,
of, ik ben niet genoeg met de plaatsnamen in
deze streek bekend; zeker is het, dat ik ze niet allen
weet te huis te brengen. Maar ik meen toch met
genoegzamer grond te mogen besluiten, dat de
grenzen van de Heerlijkheid Soest en Hees, niet be-
langrijk zullen verschild hebben van de grenzen
der tegenwoordige Gemeente Soest.

Dat „Extract“ eindigt met de navolgende woorden:
Matthaeus, Leiden: „In den jaere dertien hondert ende vyff en
van Amersfoort, twintich des Vrijdachts na St. Martensdach in den
200.
„winter heeft Heer Adam van Lochorst vercoft
„(aen) Heer Sweder van Abcoude Ridder dat ge-
„rechte van Soest ende van Heese, also als hy
„deselve van den Godshuyse van St. Pauwels te
„leen hielt.“ Deze Sweder van Abcoude was de
vader van Jacob, Heer van Gaesbeek, die reeds Heer
van Putten en Stryen was, en later ook den titel
van „Heer van Abcoude“ heeft gekregen. De overlevering
zegt, dat deze Jacob van Gaesbeek op Blyendaal
heeft gemoend, en de geschiedenis noemt hem de
stichter van het Klooster Marienburgh, en van het
Schutters-gild van St. Achten, buiten te Soest. Dat
hij ook in het bezit was van „dat gerechte van Soest
Matthaeus, De „ende van Heese“, blijkt ten overvloede uit een char-
ter van 22 April 1472, van Anthonius, Bastard van
Bourgonde, Graaf van la Roche, enz., rakende een ge-
schil tuschen den Utrechtschen Bischof David van Bourg-

Groot
Ultr.
II. 9

Groot
Ultr.
I. 2

Groot
Ultr.
I. 10

gondie, bevestigens de drie Staten dier Provincie, en hem, waarin hij aanspraak maakte op de Heerlykheden en Goederen, welke wijlen Jacob, Heer van Gaesbeek, bij zijn leven, (hij was op 6 Februari 1460 overleden), aan genoemden Anthonius, Bastard van Bourgondie, had verkocht, en onder welke ook Soest genoemt wordt. De troost was er mede geëindigd dat David van Bourgondie van zijnnen Bastard-broeder Anthonius, voor 12.000 rijnsche guldens van 40 grooten Vlaamsch, kocht, diens eigendomsrechten op „Renen, „Amerongen, Vrouwenberch, Driebergen, Leyst, Leersum, Coeten, Langbroeck, Soest, Ghoy, en Houten, met alles wat daaraan verbonden was, als mede de rechten, die Anthonius had, op de Heerlykheden of Kasteelen van Abcoude en Duurstede, en op de stad Dijk.

Zoo kwam Soest, als Heerlykheid, in het bezit van den Bisschop van Utrecht, en onderging mee het streken der Utrechtsche Kerkvorsten, om de moegere zelfstandigheid der steden en dorpen in te groot
Utr. Plac. boeck. korten. Het werd ook begrepen in de „Instruc-
II. 951.
„tie van het Hoff of Landrecht,“ in 1497 door David van Bourgondie, (overleden 16 April 1496), en later door Philips van Bourgondie, die 16 Maart 1510 Bisschop van Utrecht werd, uitgeraandigd.

groot
Utr. Plac. boeck, 20 Maart 1512 werd ook aan Soest, door Bisschop
I. 262, enz.
Frederik van Baden, met de Prelaten, enz., der rijf Godshuizen, de Ridderschap van het gansche Nedersticht, den Burgemeester van Utrecht, en de drie Staten van het Gesticht, (Stift, Sticht), van Utrecht, voor drie jaren het betalen eener belasting, „gemeen
„huysgelt“ genoemt, opgelegd; zelfs de Kloosters, met name die van Soest, moesten daaraan voldoen.

groot
Utr. Plac. boeck En dat ging zoo voort totdat, op 20 October 1520, Bisschop Hendrik van Beyeren, Palsgraaf van den Rijn, 50de Bisschop van Utrecht, het tijdelijk en wereldlijk gebied van het Nedersticht, overgaf aan „de Keys. Majesteit als Hartoeghe van Brabant en „Graaf van Holland,“ nl. Keizer Karel V.

Deze overdracht der „temporaliteit“ werd eerst op

Groot
Utr. 95
II. 95

Groot
Utr. 11
II. 11

Groot
Utr. 11

I. 41
Groot
Utr. 11

I. 30
Groot
Utr. 11

II. 30

mel.

Amer

097.

Groot
Utr. 11

II. 3

Groot

Utr. Plac. boek, 20 Augustus 1529 door den Paus goedgekeurd, doch reeds
II. 955. 1176.

op 23 Maart te roren, ging er van den Keizer eene
„Ordonnantie op het Stuk van justitie ten platten
„lande“ uit, waarin bepaald werd dat in elk dorp
een Schout zou zijn, die zijnen eed zou doers in han-
den van den Maarschalk van het quartier; terwijl
verder aan de Maarschalcken gelast werd: „dat zij
„zullen naastig wezen, om alle criminele saicken
„ende gewelt te doen corrigeren, ende zullen allen
„gerangens, en anderen misdadigen, elc in't sijne,
„te rechte stellen, sonder vertreck of simulatie.“

Groot

Utr. Plac. boek, Op 3 April 1530 verleende Keizer Karel een Octroy
II. 1107.

aan die van Houten en het Goy, en ook aan andere
dorpen, waarbij vergund werd voortaan Schepenrecht
te gebruiken in plaats van buurrecht.

Groot

Utr. Plac. boek, Op 7 October en 15 November 1531, gingen van Keizer
I. 413.

Groot

Utr. Plac. boek, Op April 1534 vereenigde Keizer Karel de landen
I. 30.

Groot

Utr. Plac. boek, Ook het jachtrecht, van ouds een Heerlijk recht, werd
II. 300. v. Bom.

langzamerhand gemeen goet. Op 9 Augustus 1536
mel, Beschijf. v. ging een Placcaat uit van den Stadhouder, herhaal-
Amersfoort, 1696, delijk gerenoveerd en geëmpleëerd tot 23 Juni 1556
1697. toe, waarin hij verbood te jagen binnen eene mijl
rondom de stad Utrecht; maar op 23 October daard.

aanvolgende, namen de Staten der Provincie eene Re-
solutie, aangaande het recht om te mogen „jagen
„en vliegen;“ had dit recht vroeger ook aan Amersfoort
behoord, die van Amersfoort blieren dat recht behou-
den, uitgenomen, in des Bischofs Warande van Utrecht,
welke nu door den Keizer op nieuw tot eene Warande
gemaakt was. Deze Warande strekte zich voor een
groot deel ook over de heuvels en duinen van Soest uit.

Groot

Utr. Plac. boek, Op 21 Januari 1579 werd de Unie van Utrecht ge-
II. 305.

teekend, en op 31 Maart 1580 verscheen eene „Nieuwe
„Ordonnantie op de jacht“, van de Staten der Provincie
en den Prins van Oranje; en deze werd al wederom ge-
renoveerd, gecorrigeerd, en geëmpleëerd, tot 20 Febru-
ari 1666 toe.

Van 1502 tot 1506 werd de Gerrestelijke Regeering in,

Groo
boek

Groo
boek

Moer
june
bl. 31

Soert
J. G. F.
W. Co
tot 2

gericht, waaruit voortvloeiende dat de laatste spe-
ren van de vroegere Heerlijke Rechten werden uitge-
misch. De Staten van Utrecht regelden, de justitie
ten platten lande, de Belastingen, de Jacht, het
Sjendrecht, het Patronaatsrecht, de Kerkenorde,
ning, de Waterschappen, enz.; en dit alles tot dat
Groot Utr. Plac. zij, op 10 Maart 1647 besloten, om aan Prins Wil-
boek. I. bl. 167. lem II. het Stadhouderambt en Gouvernement
over de Stad, Steden en Landen van Utrecht, op-
te dragen. Na zijnen dood echter, op 6 November
1650, bleef de Provincie 21 jaren zonder Stadhouder,
Groot Utr. Plac. en besloten de Staten, op 19 September 1667, „dat
boek. I. bl. 168 „het Stadhouder-Ambt, in alle zijne deelen, ten
„eenigen dage, „zou, „wezen en blijven gemortificeren;
tot het handhaven van welk besluit, elk, die ter
Dagvaart van 's Lands Staten verscheen, zich daar-
na bij eede moest verbinden.

Matthaeus. de En, des niettemin, op 17 April 1674 deed Willem
jure gladii. XIX. III., Prins van Oranje, den eed als Erf-Stadhouder,
bl. 313 - 315. en werd de Provincie Utrecht door hem weder in
de Unie opgenomen. Op 26 April, van hetzelfde jaar,
kocht hij Soestdijk van Jacob de Graeff, en „bij Reso-
lutie der Provinciale Staten van 20 September, en Acte
van 23 September daar aan volgende, droegen zij hem
op, de Frije of Hooge Heerlijkheid van Soest, Baarn, ter
Eem, en „omme de opgedachte jurisdictien wat bre-
„den ende wyder te extenderen, „wender, op voorstel
van den Heer, Pensionaris Ploos van Amstel we-
„gens de Stadt Amersfoort „nog bijgeroegd, „de Heer,
„lickeden van Emmenes buyten ende binnensdijck.“

Deze Opdrachts-brief komt niet voor in het Utr.
Placcaat boek, maar wel bij Matthaeus, in zijn werk
„De jure gladii tractatus.“ Ik bezat en reeds sedent
1853 een afschrift van, ten dienste van den Heer J. N. Hil-
kes, op Middelrijk te Soest, genomen naar het origineel,
berustende bij de Staten der Provincie Utrecht, door eenen
Soestdijk: door geattacheerden bij genoemde Staten. Ook is dat merkbaar
J. G. Frederiks en dijs stuk afgedrukt in het boek, dat niet in den han-
W. Collard; bl. 26 del is, getiteld: „Soestdijk. Een Historische Studie, door
tot 20. „J. G. Frederiks en W. Collard. 1874. Daar ontusphen deze

drie lezingen echter hier en daar eenig verschil in de spelling bestaat, volg ik, bij de mededeeling, die van de Heeren Frederiks en Collard, als genomen naar een origineel, berustende in het Archief van Soestdijk, door eenen Leeraar in de Nederlandsche Letterkunde en Geschiedenis, en den Rentmeester van het Domein Soestdijk, terens Notaris:

„De Staten van den Lande van Utrecht. met een
„besonder contentement ende blydschap vernomen heb-
„bende, dat het Syne Hoogheyt den Heere Prince van
„Orange goedertierentlyck belieft heeft, hare genadi-
„ge welgeralle ende plaisier daerinn te nemen van
„in opgedachte Provincie omtrent Soest een Lustplaatse
„en Wild. bane op te rechten, omme naer het afleggen
„van hare excessieve arbeyd ende extreme fatiges, de
„welcke by hooggemelte Syne Hoogheyt tot een volke-
„me ende gloriouse herstellinge van een Staat, ende
„beroderinge der interesen van deselfs hooge Genl.
„lieerden, dagelick ende onvermoeijlyck werden aan-
„gewend ende gesupporteert, aldaer hare ruste, ende
„jaghtremaeck te scheppen. Ende by ons op die aran-
„tagiense sake, hooge eer, ende goedgunstige toegene-
„gentheyt waarmede hooggemelte Syn Hoogheyt
„gelieft heeft dese gederasteerde ende deplorabile
„Provincie te vermeerderen, ende sulcx de selve met
„een goede hope tot een meer apparente resource van
„hare herstellinge, genadelyck te soulageren, met alle
„schuldich respect gereflektiert synde. Hebben wy in
„danckbare erkentemisse van hooggedachte genadige
„goetheyt, eendrachtelyck goedgeronden ende geresol-
„veert hooggemelte Syne Hoogheyt eeuwich ende ewighe-
„lyck te defereren ende op te dragen, als by ons gede-
„ferent ende opgedragen wrend by desen, de hooge, vrye,
„middelbare ende lage jurisdictien ende Heerlick-
„heden van Soest, Baarn, Fer. Lem, Emonnes, binnen
„ende Buytendijck alle in onser Provincie van Utrecht
„gelegen, soo wyd ende breed de selve Heerlickheden
„haer conichtants syn extenderende. Ende sulcx met
„alle de plaatsen, appendentiën ende dependentiën
„daer onder behorende, ende resorterende, met een ewighe-
„lyck

„recht, om te kunnen succederen op alle hooghemel,
 „te Syne Hoogheijts wettige descendenten ende Naco-
 „melingen; Dienvolgende dat de selven aldaer ten
 „eenigen dage privaatlyck ende alleen sullen kun-
 „nen ende vermogen te exerceren, ende doen exerce-
 „ren alle soorten van Jurisdictionen, soo in't crimi-
 „neel als in't civil, ende generalyck in alle an-
 „dere saken geene uytgesondert, ende mitsdien mede
 „sullen gerechticht syn tot alle verbeutenissen ende
 „confiscatiens: Mitsgaders tot alle absulcken vorderen
 „digniteyten praeceminentien, gerechticheden Baten
 „ende prouffytten, als tot sodanige hoge raje Heer-
 „lickheden naar rechten ende costuymen eenich
 „sints syn specterende, ende by andere Drijheeren
 „werden beseten ende geexerceert. Lastende allen, ende
 „ygelyck dien het aangaen mach haer daer na te
 „reguleren, ende dat desen ten dien eynde by onsen
 „Stove sal werden geregistreert. Gedoen in Utrecht
 „onder onser groten segele Paraphures ende signa-
 „ture van onsen Secretaris op den 23^{en} September des
 „Jaers onses Heeren ende Salighmakers een duysent
 „ses hondert vier en t seventich.

„Johan Baron van Reede,
 „Drijheer van Remonstrants,
 „Ter ordonnantie van mijne Heeren
 „de Staten,
 „J. v. Luchtemburg.

Bekend is de voorliefde van dezen Prins voor de
 jacht, en, zeken ten gevolge daarvan, heeft hij ook
 al spoedig na het aanvaarden van deze schenking
 dat is op 14 December 1674, van zijn recht gebruik
 gemaakt om de jacht, in dit zijn gebied te regelen,
 bij welke gelegenheid de grenzen van zijn jacht-recht
 nauwkeurig werden afgepaald. Even zoo stelde hij,
 in 1675, eene Ordonnantie vast, op de Justitie en Po-
 litie in deze zijne Stoege en Drije Heerlykheid.

Op 23 October 1677 trad de Stadhouder Willem III,
 in het huwelyk met de Engelsche Prinses Maria, dochter
 den Hertog van York, en op 23 Februari 1689, werden
 Willem III, Prins van Oranje, en Maria, als Koning en Koningin,

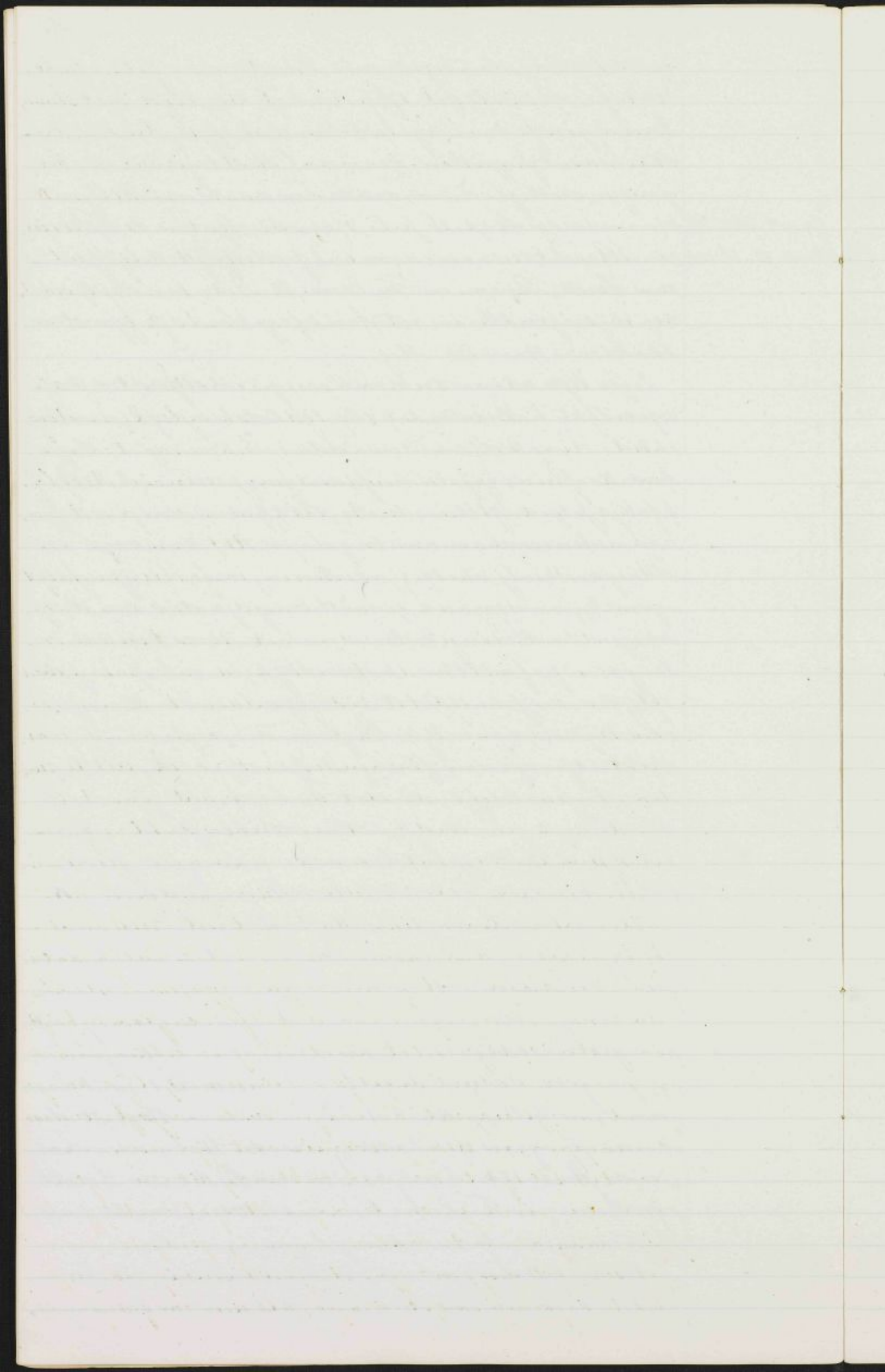
Gro
boch

gin van Engeland gekroond. Edoch, op 7 Januari 1695 stierf 's Prinses Gemalin, en op 19 Maart 1702 overleed hijzelf. Daar er uit hun huwelijk geene kinderen waren voortgesproten, waren er, strikt genomen, ook geene „wettige descendentes ende Nacomelingen“, Groot Utr. Plac. waarom de Staten der Provincie, op 5 en 10 April 1702, boek. II. bl. 1206, eene Resolutie namen, waarbij de Hooge Heerlijkheid van Soest, Baarn en Ten Eern, Eemnes binnen- en buitenland, verklaard werd, vrede gekomen te zijn in den schoot van Haar Ed. Mog.

Eigenlijk was er toch wel een gerechtigde tot deze vorstelijke nalatenschap. Op 10 October 1695, dus slechts enkele maanden na den dood van Koningin Maria, had de Prins zijnen neef, den jongen Frieschen Stadhouder Johan Willem Friso, tot zijnen eenigen erfge, naam benoemd; maar Frederik III, Keurvorst van Brandenburg, in 1701 als Koning van Pruisjen gekroond, maakte aanspraak op een belangrijk deel der nalatenschap van Koning Willem, en hieruit ontstonden langdurige geschillen. In diens tijd, en wel op 14 Juli 1711, kwam Johan Willem Friso aan de Moerdijk te verdrinken, nauwelijks 24 jaren oud, nalatende een dochtertje, en eene zoangere Gemalin, Maria Louisa van Steffen Caspel, die tot heden toe, in den mond der Friezen als „Maryke-Keur“ voortleeft. Op 1 September 1711 schonk zij het leven aan eenen zoon, Willem Carel Hendrik Friso, de latere Stadhouder Willem IV.

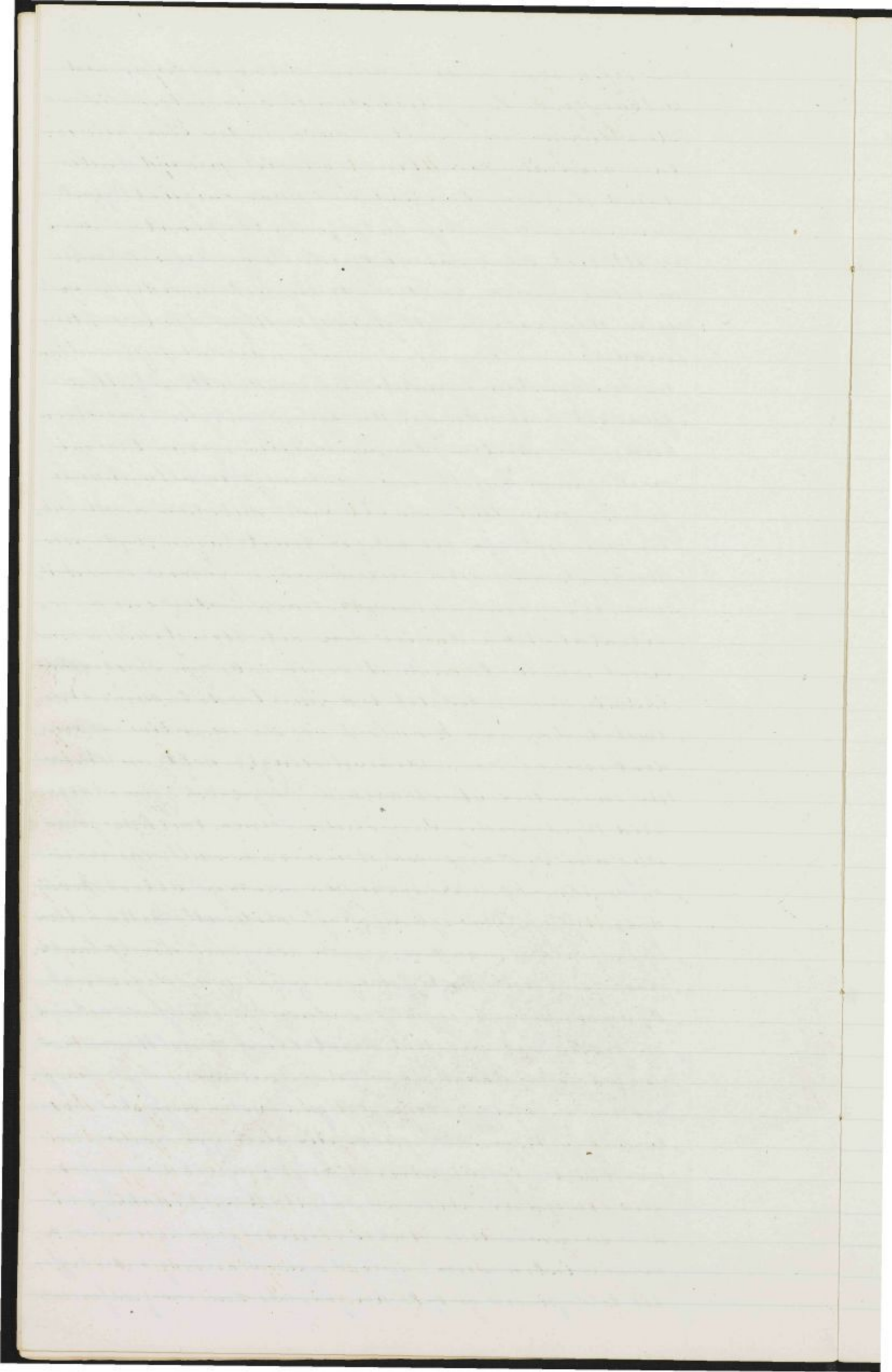
Aan het einde der geschillen met den Koning van Pruisjen, werd het Paleis Soestdijk, met geheel het Landgoed, als douairie, toegewezen aan de Prinses-Weduwe van Oranje, Maria Louisa van Steffen-Caspel. Zij gaf aan dit lustoord een nieuw leven, door er langdurig en geregeld des zomers verblijf te houden, terwijl haar zoon, Prins Willem Carel Hendrik Friso in Utrecht studeerde. Ten jare 1714 kocht zij van de Staten der Provincie, de Ambachts-heerlijkheden van Soest en de Biecht, van Baarn en Ten Eern, benevens het tiendrecht van de gronden in die Gemeenten gelegen.

Op October 1710 werd Willem Carel Hendrik Friso, reeds Stadhouder van Friesland, dat ook van Groningen,

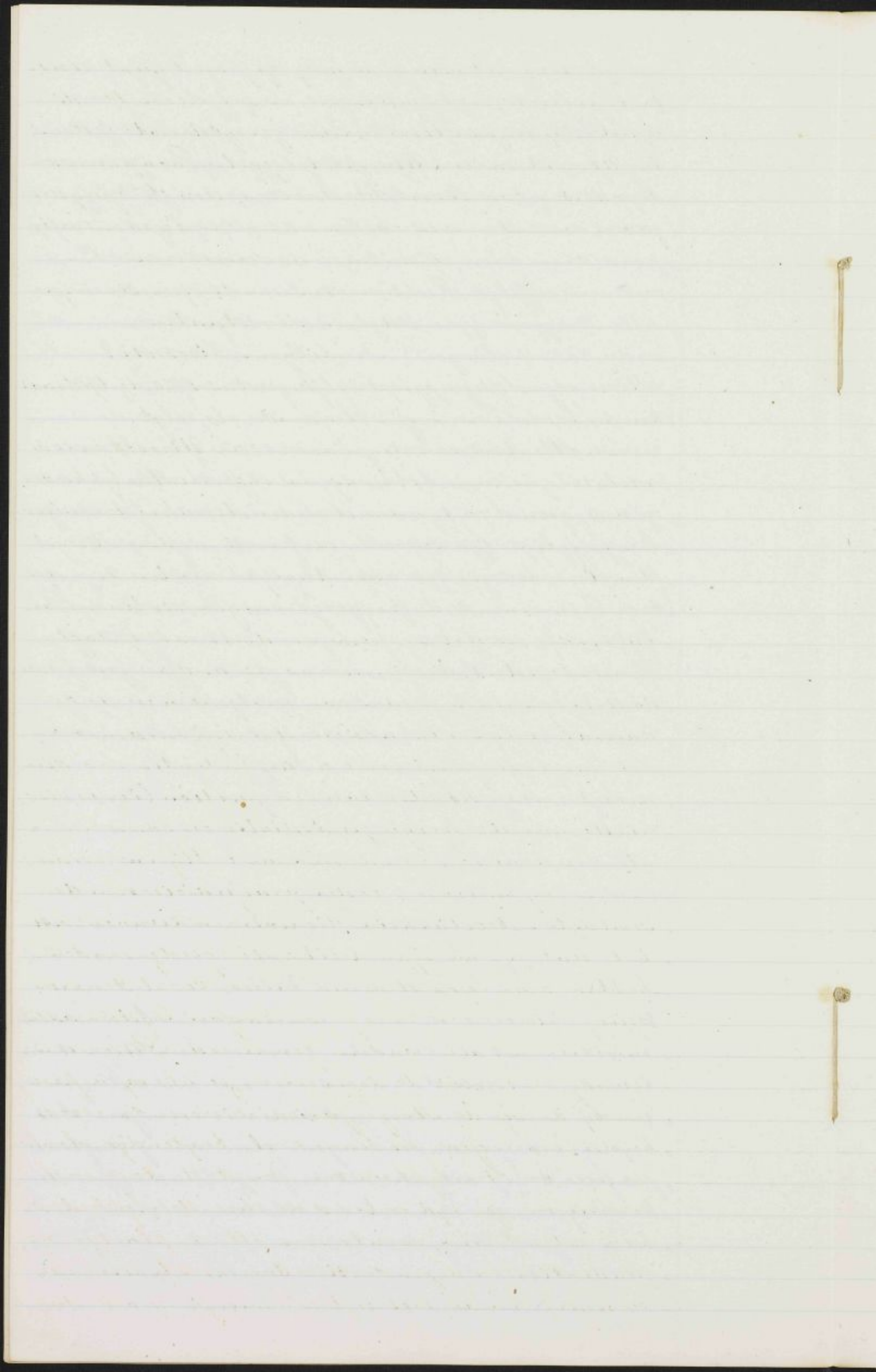

en in 1722 daarenboren van Drenthe en Gelderland.
 Stij trad, op 25 Maart 1734, in het huwelijk met Anna,
 Kroonprinses van Engeland, en werd, op 15 Mei 1747, Erf-
 Stadhouder, Kapitein-Generaal en Admiraal der Zee,
 eenigde Nederlanden, onder den naam van Willem IV.
 En nu droegen, op 16 Juli 1749, de Staten der Provin-
 cie Utrecht, ook aan hem op, de Hooge Heerlijkheid
 van Soest, Baarn, en Ter Eem. De Acte van degefpdracht,
 nog in originali in het Archief van Soestdijk berustende,
 luidde:

„ De Staaten van den Landen van Utrecht reflexie
 „ gemaakt hebbende, dat ten tijde van wijle Lijne Hoog-
 „ heid, Prins Willem den Derden, Prince van Orange
 „ en Nassauw, Erfstadhouder deser provincie, Hooglof-
 „ felijker gedagtenis, de Heerlikheden van Soest, Baarn
 „ en anderen daar annex gelegen, tot een vrije en
 „ Hooge Heerlijkheid zijn verheven, in faare van hoogst-
 „ gem. zijne Hoogheid, en uit consideratie van de ge-
 „ negentheid, die deselve door het doen bouwen van
 „ een Lustplaats in de Heerlijkheid van Baarn deed
 „ blijken, om van tijd tot tijd zig aldaar te komen ver-
 „ lustigen, en van der last en de zorg van de emi-
 „ nente charge van Stadhouder vastgehegt, uit te ruste-
 „ ten; en ons vlijende met de hopen, dat zijne Hoog-
 „ heid, de tegenwoordige Heere Prince van Orange en
 „ Nassauw, Erfstadhouder van dese en alle geunieerde
 „ Provincien, aan wien onder andere goederen van
 „ wijlen Lijne Koninklike Majt van Groot Brittannien
 „ bij Erfpenis is aangekomen de voorgem. Lustplaats
 „ van Soestdijk, wel genegen zoude zijn, om mede al-
 „ daer na het afleggen van deszelfs excessieven arbeid,
 „ en grote Fatigues tot herstelling en volkomen wel-
 „ zijn van den Staet dagelijc en onermoeijelijk aange-
 „ mend, en gesupporteerd, enige Ruste en jagt-vermaak
 „ te scheppen, en dese provincie met zijn aanwesen
 „ van tijd tot tijd te vereeren, hebben wij uit een regter
 „ yver, om zo veel in ons is, Lijne Hooght. verbliff al-
 „ hien aangenaam te maken, eenparig goedgeronden en
 „ geresolveert hooggem. zijne Hoogheid eenurig ende erffe-
 „ lijk te defereren en op te dragen, als door ons gedeferent,

„ en opgedragen wordt bij dezen, de hoge, rijke, mid-
 „ delbare, ende lage Jurisdictie over zijne Hoogheids
 „ Heerlikheden van Loest, Boarn, en ter Eem, alle in
 „ onze provincie van Utrecht gelegen, zoo vrijd ende
 „ breed dezelve Heerlikheden haar enigszints zijns
 „ extendierende, ende sulx over alle plaatsen, ap-
 „ penditien daer onder behorende, ende resorterende,
 „ met een effelijk Recht, om te kunnen succederen op
 „ alle Hooggem. zijne Hoogheids wettige Descendenten,
 „ ende Nakomelingen; - Dienvolgende dat dezelve aldan-
 „ ten eenigen dage privativelijk, ende alleen zullen
 „ kunnen, ende vermogen te exerceren, ende doen exer-
 „ ceeren alle soorten van jurisdictien, zoo in 't crimi-
 „ neel, als in 't civil, ende generalijk in alle andere
 „ zaken, geene uytgesondert, ende mitsdien mede zul-
 „ len gerechtigd zijn tot alle verbeutenissen, ende con-
 „ fiscatien, mitsges tot alle alzulke verdere Dignitei-
 „ ten, Preëminentien, Gerechtigheden, Baten ende Pro-
 „ fijen, als tot zoodanige hoge, rijke Heerlikheden na-
 „ Rechten ende Costuymen eenigszints zijn specterende,
 „ ende bij andere Vrijheeren werden beseten, ende geex-
 „ erceert, boven en behalven nog de exemptie en vrij-
 „ dom voor alle Landen en Stuijzen gelegen onder
 „ de voors. Hoge Heerlikheden, hoogstgem. zijne Hoog-
 „ heid tegenwoordig in eigendom competerende, van
 „ alle ongelden onzer comptoiren rakende, waarran
 „ wij dezelve bij dezen ontheffen, en voor altoos berij-
 „ den. Uijt gelijke redenen en motive als boven hebben
 „ wij mede goedgeronden, en eenparig geresolveert hoogst-
 „ gem. zijne Hoogheid te defereren, gelijk wij defereren
 „ bij dezen de rijke en met seclusie van alle anderen,
 „ privative jagt in het District van de voors. Hoge Heer-
 „ likheden, en daarboven in de Leusdensche Boschen,
 „ zoo ver en wijd de rijke jagt aldaar in den jaer 1601
 „ aan Zijne Hoogheids Pedeceuse glorieuser gedagtenis,
 „ gedeferceert, zig uitgestrekt heeft; zullende zijne Hoog-
 „ heid tot conservatie van de wildbanen aldaar, en in
 „ de meergem. Hooge Heerlikheden, zoodanige afpaling
 „ willen laten doen, en verders alzulke ordres stellen,
 „ als zal gelieren goed te vinden. Lastende allen en een

„ijgelyk dien het aangaen mag zig na't gunt voors.
 „te reguleren, en te gedragen, en zal deese ten dien
 „eijnde bij onzen Store worden geregistreert: Gedaan
 „te Utrecht onder onzen groote zegels Paraphure en
 „Signature van onsen Secretaris, op den 16^{en} Julij des
 „jaars onses Heren en saligmakers 1700 negen en veertigh.

„G. de Fuyll de Serooskerke. 8te.

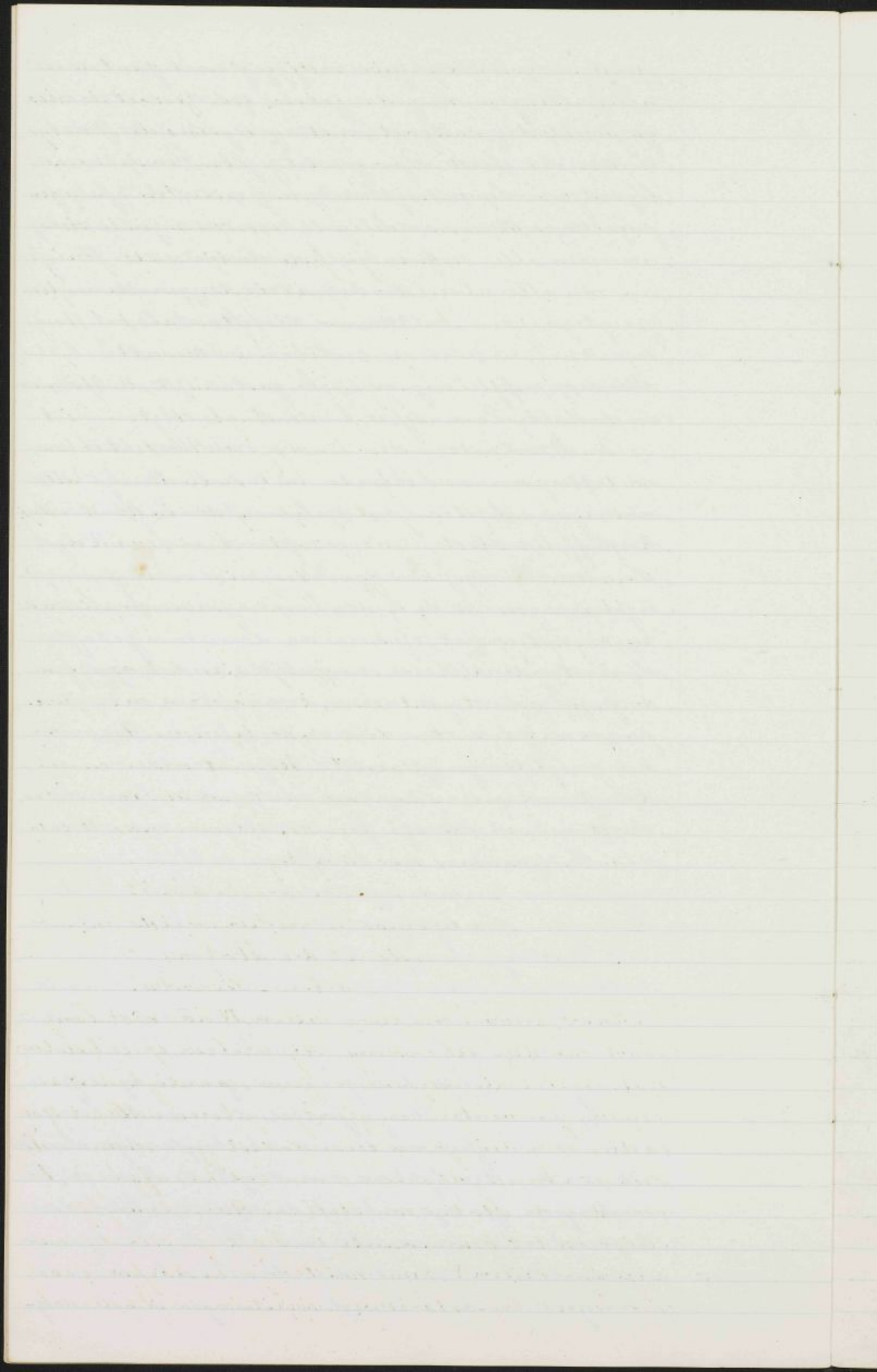
„Ter ordonn^e van Hooggemelte mijne

„Heeren die Staaten,

„Milan - Visconti."

Hier op volgde nog, op 27 Augustus 1750, de Opdracht van de beide Eemneffen, luidende als volgt:

„De Staaten van den Lande van Utrecht in con-
 „sideratie genomen hebbende, dat onder de Steerlykheeden,
 „in den jaere 1674 aan den overleden Heere Erfstadhouder,
 „Hoogloffelijken Gedagtenis, gedeferceert, en door Hoogst
 „denselre als rijpe en hooge Steerlykheeden besecten, syn
 „begrepen gerreest de beyde Eemneffen, soo binnen als
 „buijtendix, en dat, ofschoon na deede van gedagte
 „Sijne Majesteit, deese, nevens de andere gedeferceert,
 „de Steerlykheeden weder aan ons gekomen sijnde,
 „daervan, gelyk van andere Steerlykheeden meer,
 „het daeglijxe geregt, met de dependentie van dien
 „verkoegt, en in handen van een particulieris, des,
 „ni'ettemin de hooge Jurisdictie in onsen boesem,
 „als Souverainen van den Lande is blijven residee-
 „ren, en wy hiervan, zonder praesjudicie van de
 „Ambagts - Steerlykheid, disponeeren kunnen; Zoo
 „is't, dat wy, na rijpe deliberatie goedgeronden
 „hebben aan synen Hoogheid Willem Carel Hendrik
 „Friso, Prince van Orange en Nassau, Erfstadhouder
 „van deese en alle andere geunizeerde Provinciën,
 „eemrig en vifelyk te deferceeren, zoo als wy deferce-
 „ren bij deese de Hooge Jurisdictie over de voors.
 „beyde Eemneffen, soo binnen als buijtendix, alomede
 „ook over de Steerlykheid van Duyst, de Haer en See,
 „renhuysen, zoo wyd en breed de voors. Steerlykheeden
 „haer extendceeren, en sulx over alle de plaetzen, ap-
 „pendentien en dependentien daeronder behoorende
 „en resporterende, met regt van successie op alle Hoog.

„gemelde Synes Hoogheids wettige descendenten en
 „nakomelingen, omme dezelve, voor zooveel de Hoo-
 „ge Jurisdictie aangaet, met en nevens de Heerlyk-
 „heeden van Soest, Baarn en ter Eern, in den voor-
 „leeden jaere Synes Hoogheid gedeferend, ten eenwigen
 „dage te possideeren, daerin te exerceeren en te doen
 „exerceeren alle soodaenige Jurisdictie, en te Jouissee-
 „ren van alle alsulke digniteiten, praeminentien,
 „gerechtigheeden, boeten en profijten, alstot Hooge,
 „Synes Heerlykheeden specteeren, en in deese Heerlykhee-
 „den van beyde Eernnesen, en van Duyt, de Haeren
 „Seerenhuysen aen de resp^e Ambagts Heeren niet
 „speciaal competeeren, en eindelijk aldaer te hebben
 „en te exerceeren de rijs en met exclusie van alle
 „anderen, privative jagt, gelijk wy die in de Heerlyk-
 „heeden van Soest, Baarn en ter Eern, en in de
 „Leusdensche Boschen zyne Hoogheid reeds gedeferend
 „hebben, en welke wy by deesen hiermede amplieeren
 „en vergrooten.

„Lastende alle en een ygelijk diens het aangaen
 „mag, zig naer 't gunt voors. te reguleeren en te gedrae-
 „gen, en sal deese ten diens einde by onsen Hore over-
 „den geregistreerd. Gedaen te Utrecht onder onsen
 „Grooten Legale, Paraphure en Signature van onsen
 „Secretaris, op den 27^e Augusti des jaers onses Heere
 „ende Saligmakers 1700 en vijftig.

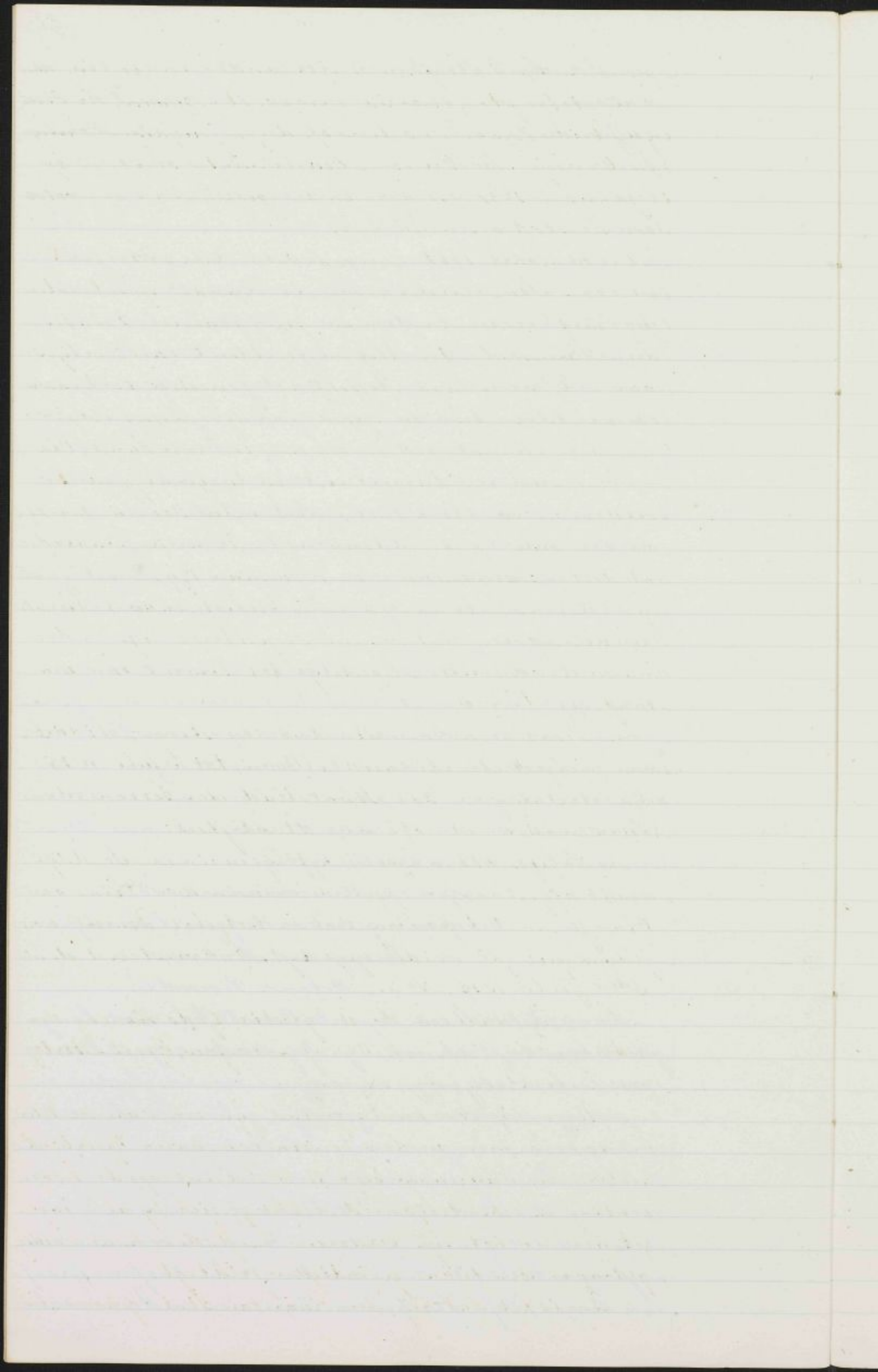
„G. de Feyll de Serooskerke. St.

„Tex ordonnantie van Hooggemelde mijne

„Heeren die Staten,

„Milan. Visconti.

Maar, helaas! ook Prins Willem IV had niet lang
 genot van deze schenking. Hij overleed op 22 October
 1751, en liet als erfgenaam zijner waardigheden en
 bezittingen achter, een zoontje, geboren v. Maart 1740,
 en dus even drie jaren oud. Nadat zijne weduwe, de
 Prinses Anna, daarvoor eenen eed had afgelegd, be-
 noemden de Staten van Stolland Hare Koninglijke
 Hoogheid tot Gouvernante en Voogdesse over den min-
 derjarigen Willem V, Prins van Oranje en Nassau, Graaf
 van Buren, Erf- Stadhouder, Kapitein- en Admiraal-

Generaal der Vereenigde Nederlanden. En zoo ging dan ook de Stooze Steerlijkheid van Soest, Baarn, Ter Eem, en de beide Eemnesen, over op dezen jeugdigen Prins van Oranje. De Prinses - Gouvernante overleed op 12 Januari 1759, en werd in de roogdijshap opgeroepd door de Staten - Generaal.

Op 10 Maart 1766 aanvaardde Prins Willem V het Erf - Stadhouderchap, en huwde, op 4 October 1767, met Frederika Sophia Wilhelmina, Prinses van Pruisen. Op den blijden feesttocht van Berlijn naar 's Gravenhage, bezocht het jeugdige echtpaar ook Soestdijk, doch al spoedig na die zonnige dagen, begon zich, even als elders, ook over ons vaderland, die onzalige geest van burgertwist en burgerkrijg uit te breiden, welke, nog wel voor korten tijd door de macht van vreemde wapenen bedwongen, er mede eindigde dat de Erf - Stadhouder, op 10 Januari 1795, met zijn gezin, den vaderlandschen grond verliet, en de Nationale Vergadering der Bataafsche Republiek, op Mei daar aan volgende, Soestdijk tot Domein van den Staat verklaarde.

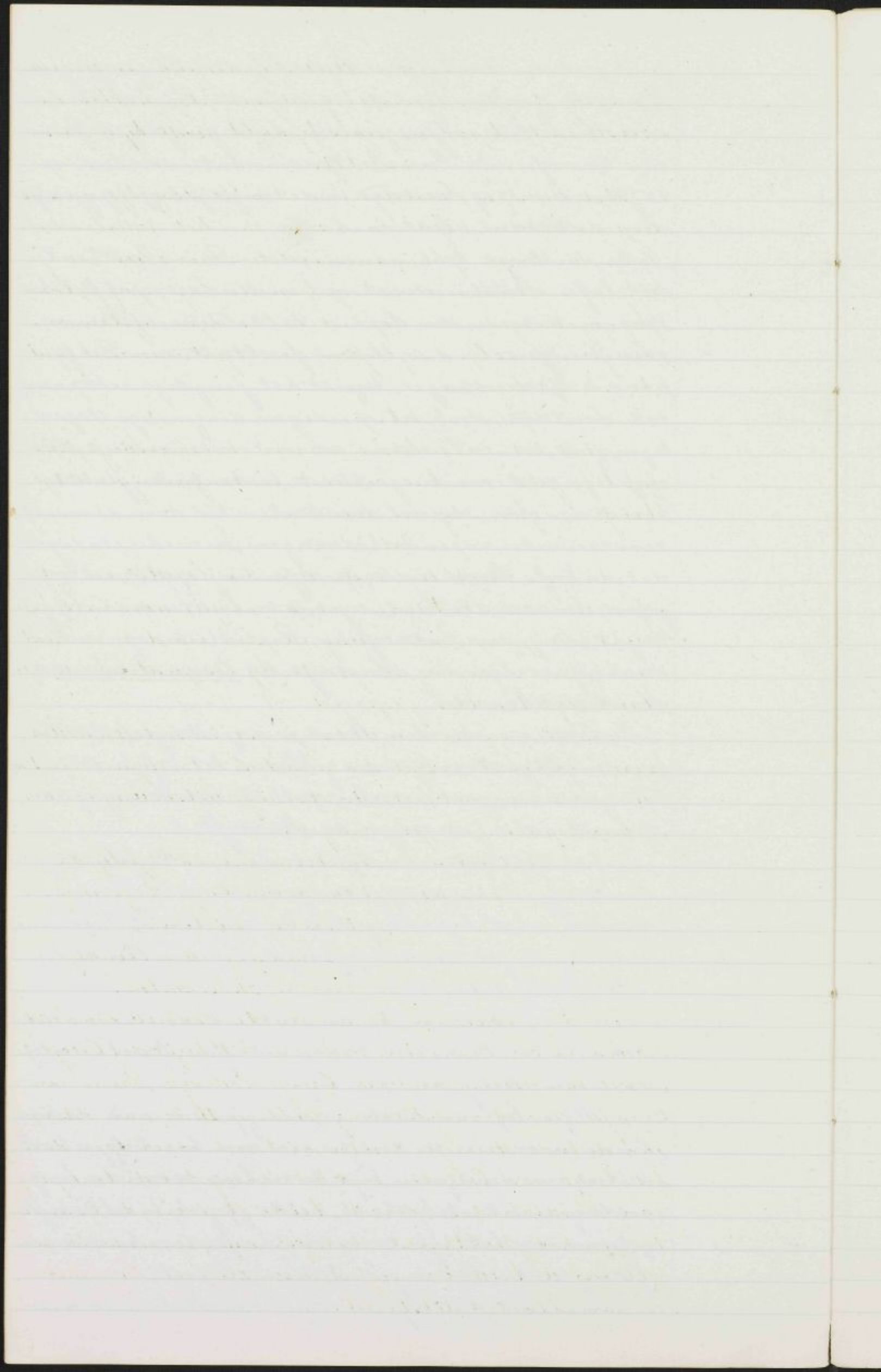
En Domein van den Staat is deze Stooze, Middelen, bare, en Lage Steerlijkheid gebleven, tot 7 Juli 1815. Toen verscheen in het Staatsblad der Vereenigde Nederlanden het volgende Staatsstuk:

„ (N° 41). Wet waerbij het Domein van Soestdijk
„ wordt afgestaan en opgedragen aan den Prins van
„ Oranje, met bepaling dat in hetzelfde Domein eene
„ gedenkzuil zal worden opgericht. Gearresteerd den
„ 7ten Julij 1815, N° 3.

„ Wij Willem, bij de gracie Gods Koning der
„ Nederlanden, Prins van Oranje - Nassau, Groot - Hertog
„ van Luxemburg, enz., enz., enz.

„ Alzoo Wij van harte gezind zijn om aan de Neder-
„ landsche armee, in den persoon van haren Opperberel-
„ hebben, een duurzaam blijk te verleenen van de hoog-
„ achting en erkentelijkheid, welke zij zich bij alle inge-
„ zeten van het rijk verworven heeft, door haar moedig
„ gedrag in den thans geëindigden veldtocht.

„ Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord, en

„ met gemeen overleg der Staten Generaal, en overeen,
 „ komstig derzelver voorstel, goedgeronden hebben en
 „ verstaan te bepalen, zooals bepaald wordt bij dezen:

„ Art. 1.

„ Het domein Soestdijk, met alle dezzelfs af- en
 „ dependentien, wordt in naam van het Nederlandsche
 „ Volk aan Onzen beminden Loon den Prins van Oranje,
 „ Opperbereikhebber van het nationale leger, afgestaan
 „ en opgedragen, om door Hem en zijne afstamme-
 „ lingen, in rollen eigendoms en als patrimoniaal goed
 „ te worden begeten.

Art. 2.

„ Het tot voorschreven domein behoorende jachtslot,
 „ zal ten koste van den lande, in bewoonbaren staat ge-
 „ bragt en gemeubileerd worden.

Art. 3.

„ Er zal, mede ten koste van den lande, in het
 „ domein van Soestdijk, eene gedenkzuil worden opge-
 „ richt, ter bijzondere vereering van den moed in de hard-
 „ nekkige verdediging der positie bij les quatre bras, zoo
 „ luisterlijk ten toon gespreid.

„ Lasten en bevelen dat deze wet in het Staatsblad
 „ worde gedrukt, en dat de ministeriële departementen,
 „ die zulks aangaat, voor de spoedige uitvoering van der-
 „ zelver bepalingen zorg dragen.

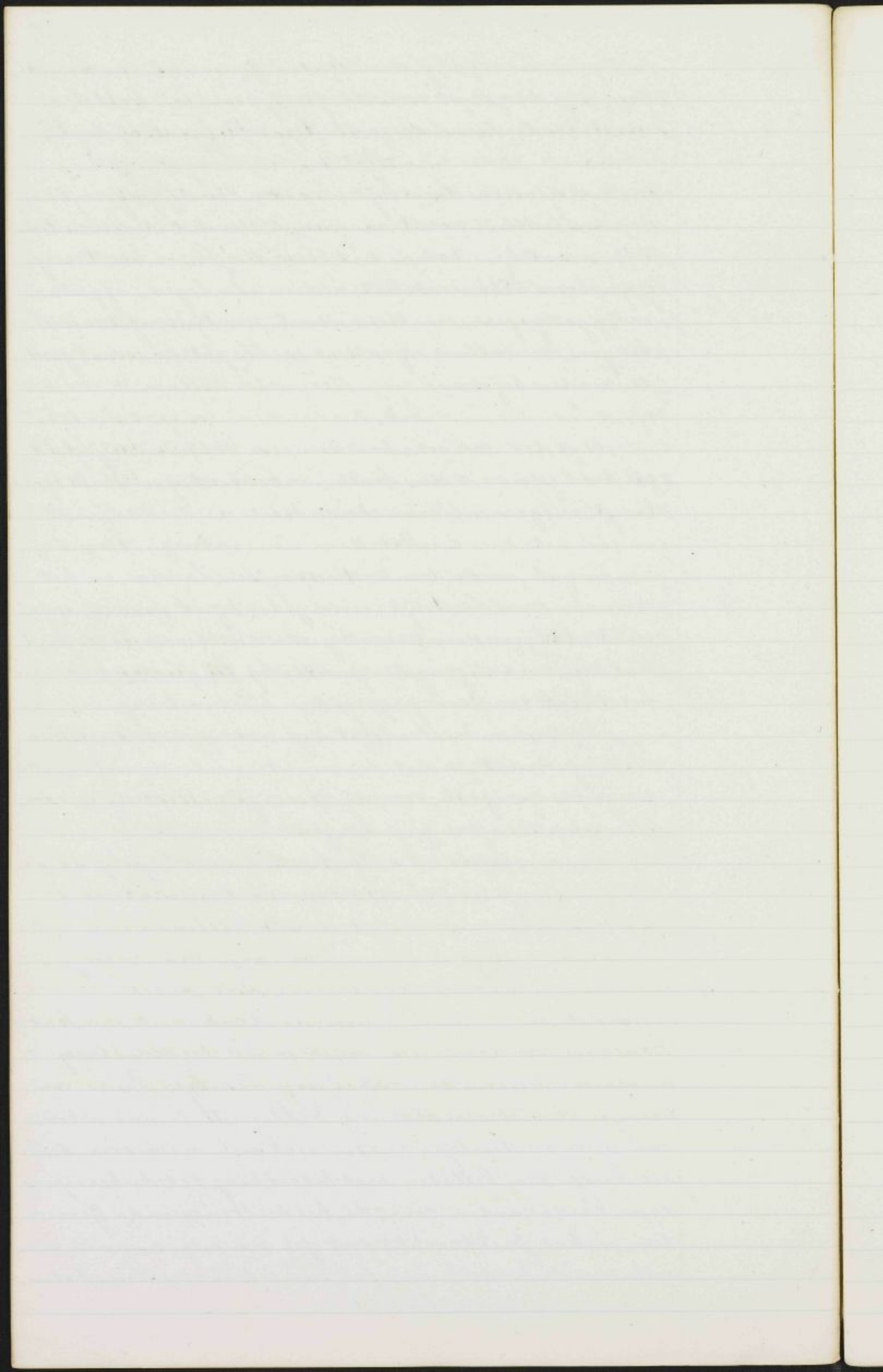
„ Gegeren te Amsterdam, den 27ten Julij des
 „ jaars 1815, het tweede van Onze Regeering.

„ (geteekend) Willem.

„ vanwege den Koning,

„ (geteekend) A. R. Falck.

Door deze schenking kwam de Heerlijkheid van Soest,
 Baarn, en Ter Eem, dus weder in het bezit der Oranje's,
 en wel van Willem Frederik George Lodewijk, Prins van
 Oranje, den lateren Koning Willem II. Er was echter,
 van de oude Heerlijke Rechten, niet veel meer over dan
 het Recht van Collatie, met betrekking tot de beroeping
 van Predikanten voor de beide Hervormde Gemeen-
 ten, en het Jachtrecht, dat zich nu nog, naar ik oordeel,
 zelfs over de beide Eemnesen, en een deel van Bunschoten,
 en van Leusden uitstrekt.

Nā het overlijden van dezen Koning, op 17 Maart 1849, werd het bezit van Soestdijk, met al wat daar, aan verbonden was, door de Hooge Eeffgenamen, bij notariële Acte van 11 Juli 1850, overgedragen op Hare Majesteit Anna Paulowna, eens Grootvorstin van Rusland, toen Koningin - Weduwe der Nederlanden, en dat bleef alzoo tot den dag van haar overlijden, op 1 Maart 1865.

Bij olographisch testament van 8 November 1856, had zij het Domein Soestdijk gelegateerd aan haren zoon, Zijne Koninklijke Hoogheid Willem Frederik Hendrik, Prins der Nederlanden, en op 1 Mei 1865 trad deze in het bezit daarvan, en bleef in dat bezit tot aan zijnen dood, op 12 Januari 1879, diep betruwd door Nederland en Luxemburg beiden. Te Walferden, gew, in het Groot hertogdom Luxemburg, stierf deze zoon van onzen treeden Koning.

Nu veriel het Domein Soestdijk, met al zijne op- en dependentiën, aan Zijne Majesteit Willem Alexander Paul Frederik Lodewijk, als Willem III Koning der Nederlanden, Groot hertog van Luxemburg, enz., enz., en bleef in diens bezit tot aan zijnen dood, op 23 November 1890.

Ten gevolge daarvan werd Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Adelheid Emma Wilhelmina Theresia van Waldeck - Pyrmont, toen Koningin - Weduwe en Regentes, eigenares dezer Steentijkheid, en betrok met hare minderjarige dochter, Wilhelmina Helena Pauline Maria, Prinses der Nederlanden, jaarlijks voor eenige maanden het Paleis Soestdijk; en, nā het huwelijk van deze, op 7 Februari 1901, met Hendrik Wladimir Albert Ernst, Hertog van Mecklenburg-Schwerin, enz., enz., als Koningin - Moeder, allēn evenzoo, tot heden toe.

